

YAKIN DÖNEM TÜRKİYE-FRANSA İLİŞKİLERİ: HOLLANDE DÖNEMİNDE YAŞANAN NORMALLEŞME*

Ozan Örmeci**

ABSTRACT

Türkiye-Fransa ilişkileri, köklü bir tarihsel zemine oturan ve güçlü ekonomik, kültürel ve siyasi bağlarla donatılmış kapsamlı ilişkilerdir. Fakat son yıllarda, çeşitli sebeplerle Türkiye-Fransa ilişkilerinde ciddi gerilimler yaşanmış; özellikle Nicolas Sarkozy'nin Cumhurbaşkanlığı döneminde (2007-2012), yaşanan bu gerilimler, toplumlararası ilişkileri de bozmaya başlamıştır. Ancak 2012 yılında François Hollande'ın Cumhurbaşkanlığına seçilmesiyle, Türkiye-Fransa ilişkilerinde yeni bir sayfa açılmıştır. Hollande döneminde, ikili ilişkilerde sorun yaratan unsurlar tam anlamıyla düzeltilmesi de, önceki döneme kıyasla gözle görülür bir ilerleme kaydedilmiştir. Bu makalede, Türkiye-Fransa ilişkilerinde Sarkozy ve Hollande dönemleri ayrı ayrı incelenecek, ikili ilişkilerde sorun yaratan unsurlar açıklanacak ve ilişkilerin ekonomik ve kültürel boyutları işlenecektir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye-Fransa ilişkileri, Nicolas Sarkozy, François Hollande, Recep Tayyip Erdoğan.

TURKISH-FRENCH RELATIONS IN RECENT YEARS: SIGNS OF NORMALIZATION DURING HOLLANDE PERIOD AND PREDICTIONS FOR THE FUTURE

ABSTRACT

Turkish-French relations are well rooted and based on strong economic, cultural and political ties between two countries. However, in recent years, there have been some problems between two countries and especially during the Presidency of Nicolas Sarkozy (2007-2012), these problems began to spoil relations between two nations as well. However, with the election of François Hollande as the new President of the Republic in 2012, Turkey and France opened a new chapter in their relations. Although some issues creating problems in bilateral relations were not completely solved, there has been a visible progress in Turkish-French relations during Hollande's tenure in office. This article aims to analyze Turkish-French relations during Sarkozy and Hollande periods separately, state main issues creating problems in bilateral relations and analyze economic and cultural aspects of relations.

Keywords: Turkish-French Relations, Nicolas Sarkozy, François Hollande, Recep Tayyip Erdoğan.

1. Giriş

Türkiye-Fransa ilişkileri, köklü bir tarihsel zemine oturan ve güçlü ekonomik, kültürel ve siyasi bağlarla donatılmış kapsamlı ilişkilerdir. Temelleri Osmanlı döneminde kurulan diplomatik, ekonomik ve kültürel münasebetlere dayalı olan Türk-Fransız ilişkileri, 1923 yılında laik ve modern Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması ve Mustafa Kemal Atatürk liderliğindeki bu yeni devletin, başta kültür olmak üzere birçok alanda Fransa'yı kendisine "model ülke" olarak seçmesiyle daha da üst seviyeye taşınmıştır. Türkiye'nin İkinci Dünya Savaşı sonrasında Sovyet tehdidi nedeniyle Batı ile askeri, siyasi ve ekonomik entegrasyonunu geliştirmesi, Türkiye-Fransa ilişkilerini de olumlu anlamda etkilemiştir. Her ne kadar, yıllar içerisinde Türk Dış Politikası'nda Amerika Birleşik Devletleri yönelimi ağır basmaya başlasa da, Fransa'nın Türkiye Cumhuriyeti devleti ve Türk halkında her zaman özel bir yeri olmuştur. İki ülkenin, yıllar içerisinde kurulmuş çok sağlam siyasi, ekonomik, kültürel ve diplomatik ilişkileri bulunmaktadır. Her iki ülke de, uzun yıllardır Batı askeri örgütlenmesi olan NATO'nun ve Avrupa Konseyi'nin üyesi olan müttefiklerdir. Ayrıca Türkiye, Fransa'nın Almanya ile beraber lideri olduğu Avrupa Birliği'ne tam üyelik için 2005 yılından beri müzakerelere devam etmektedir. Dolayısıyla, ikili ilişkiler dışında bu ülkeleri birleştiren bir diğer önemli unsur da Batı bloğu içerisinde yer almalarıdır. Buna karşın, ikili ilişkiler hiçbir zaman tam anlamıyla sorunsuz olmamıştır. Fakat son yıllarda, çeşitli sebeplerle Türkiye-Fransa ilişkilerinde daha önce hiç görülmedik ölçüde ciddi gerilimler yaşanmış; özellikle Nicolas Sarkozy'nin Cumhurbaşkanlığı döneminde (2007-2012), yaşanan bu gerilimler, önceki dönemlerde yaşanan sorunları da aşarak, toplumlararası ilişkileri bozmaya başlamıştır.

2. Nicolas Sarkozy Dönemi

Fransa-Türkiye ilişkileri, Nicolas Sarkozy'nin Cumhurbaşkanlığı döneminde (2007-2012) daha önce hiç olmadığı kadar gergin bir hale gelmiştir. Sarkozy'nin Türkiye'nin AB'ye üyeliğine diplomatik nezakete başvurmadan karşı çıkması, Türkiye kamuoyunda Paris'te son yıllarda su yüzüne çıkan Türkiye karşıtlığının konuşulmaya başlamasına neden olmuştur. Sarkozy, Türkiye'nin AB üyeliğine ilkesel olarak karşı çıkmış ve bu iki ülkenin farklı medeniyet ailelerine ait olmalarının yanında, coğrafi olarak da farklı kıtalarda yer aldıklarına dikkat çekerek AB'nin sınırlarını tartışmaya açmıştır (Ayhan & Dalar & Ataman, 2010: 83). Nitekim Sarkozy döneminde, Fransa'nın büyük gayretleriyle Türkiye'nin AB ile devam eden üyelik müzakerelerinde 5 faslın açmasına engel olunmuştur. Dorothee Schmid'e göre (2010: 14); aslında Sarkozy döneminde Türkiye ile ilişkileri bozmak istememiş, sadece bu ülkenin AB'ye üye olmasına karşı çıkmıştır. IRIS (Institut de Relations et Stratégiques)** araştırma merkezi Başkanı Prof. Dr. Didier Billion'a göre ise; Sarkozy'nin böyle davranmasında etkili olan bir faktör de, merkez sağ bir siyasetçi olarak aşırı sağa (Le Pen çizgisi) oy kaptırmak istemesidir (Ayhan & Dalar & Ataman, 2010: 86). Dolayısıyla, Sarkozy'nin Türkiye

karşıtlığı, biraz da seçimler öncesinde gündeme getirilen taktiksel bir konudur. Nitekim seçim kampanyası döneminde Türkiye ile müzakere sürecine son verileceğini beyan eden Sarkozy, seçildikten sonra sadece 5 başlığın durdurulmasını sağlamış, ama müzakereleri sonlandırmamıştır (Schmid, 2010: 15). Ancak Sarkozy'nin de burada önemli bir hata yaptığı belirtilmelidir. Zira Sarkozy döneminde Fransa'nın Türkiye'nin AB üyeliğine karşı olan tutumu, siyasi bir tercihten ziyade Türk halkına düşmanlık olarak algılanmıştır. Hatta Sarkozy'nin Türkiye ziyaretinde sakız çiğnemesi bile, o dönem Türk mediasında eleştiri konusu yapılmıştır.***

2011 yılında Ermeni Soykırımı'nın inkârını suç sayan bir yasanın Fransız Parlamentosu'ndan geçmesi zaten var olan Sarkozy antipatisi ile birleşince, Türkiye'de Paris karşıtı rüzgârlar alabildiğine güçlenmiştir. Daha sonra bu yasa Fransız Anayasa Konseyi tarafından iptal edilse de, ekonomik ve siyasi ilişkilerde ciddi anlamda olumsuzluklar yaşanmıştır.** Ayrıca Fransa'nın Sarkozy döneminde izlediği Türkiye politikası Türkmedyasınca Sarkozy'nin kişisel kaprisi gibi ele alınınca, Türkiye'de "Sarkozy faktörü" ortadan kaldırılrsa herşey düzelecekmiş gibi bir algı oluşturulmuştur (Schmid, 2010: 16).§

Fakat Sarkozy dönemini toptan bir başarısızlık olarak ele almak da hatalıdır. Zira bu dönemde ortaya atılan ve gerçekleşmesi durumunda Türkiye'nin çok önemli bir rol üstlenebileceği "Akdeniz Birliği" projesi§§ , her nedense her iki ülkedeki kamuoyları ve entelektüeller tarafından da yeterince irdelenmemiş ve önemi kavranamamıştır. Sarkozy döneminin sonlarında başlayan Arap Baharı da, ikili ilişkiler bağlamında yeterince iyi kullanılmadığı için o dönemde Türk-Fransız ilişkilerini olumsuz yönde etkilemiştir. Bu süreçte, NATO müttefiki olan ve Arap Baharı'nın yarattığı devrimci havaya destek olan iki ülke arasında Akdeniz'de bir nüfuz mücadelesi algısı yaratılmış ve "stratejik işbirliği" yerine "stratejik rekabet" vurgusu öne çıkarılmıştır.

3.François Hollande Dönemi

2012 yılında Fransa Cumhurbaşkanlığına Sosyalist Parti (PS) adayı François Hollande'in seçilmesi, Sarkozy dönemindeki sorunlu ilişkiler nedeniyle Türkiye tarafından memnuniyetle karşılanmış ve ikili ilişkilerde gelişmeler yaşanacağı yönünde umutlar doğmuştur.**** Bu nedenle, Hollande iktidarının bir "normalleşme" dönemi olacağını ileri sürenler olmuştur (Schmid, 2014: 1). Hollande, 11. Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'le ilk olarak 2012 yılının Mayıs ayında Chicago'da NATO toplantısı kapsamında bir araya gelmiş ve ikili ilişkilerde yeni bir sayfa açılacağıнын sinyallerini vermiştir. Bu görüşmeyi müteakiben, dönemin Dış İşleri Bakanları Laurent Fabius ve Ahmet Davutoğlu, aynı yılın Temmuz ayında olumlu bir görüşme gerçekleştirmişlerdir (Billion, 2012: 1-2). Bu görüşme sonrasında, Davutoğlu, iki ülke arasında gelişen "vizyoner işbirliği"nden söz etmiştir (Schmid, 2014: 8).

***Bakınız, "Gökçek'ün sakız mülkünü" (2011), Hürriyet, Erişim Tarihi: 09.09.2015, Erişim Adresi: <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/17125247.asp>

**Kısmi iddialara göre; bu dönemde (2009-2012) Fransız firmaları Türkiye pazarında önemli kayıplara uğramış ve ticaret payları yüzde 6'dan yüzde 3'e kadar düşmüştür. Bakınız, François Picard (2014), "Hollande in Turkey: no more questions please", France24, 26.01.2014, Erişim Tarihi: 09.09.2015, Erişim Adresi: <http://www.france24.com/en/20140125-hollande-turkey-no-more-questions-please>

§Bu dönemde Türkiye'deki Sarkozy antipatisi öyle ileri gitmiştir ki, Yatan gazetecisini 4 Aralık 2009 tarihli bir haberinde, Fransız Cumhurbaşkanı Naci İderi Adolf Hitler'e benzetmiştir. Bakınız; <http://www.cnn.com/2009/12/04/turkey-sarkozy-geri-son-faust-007989>

§§Remi web sitesi için; <http://ufmsecretariat.org/>

****Bakınız, "La Turquie s'adapte par "Le printemps Hollande"" (2012), Le Monde, Erişim Tarihi: 09.09.2015, Erişim Adresi: http://www.lemonde.fr/politique/article/2012/06/25/la-turquie-s-adapte-par-le-printemps-hollande_1723891_823448.html

Göreve gelmeden hemen önce attığı bir Twitter mesajında* , “Gelecek 5 yıl içerisinde Türkiye’nin AB üyeliği şansı yok, çünkü kriterler yerine getirilmedi” mesajı veren François Hollande da, seçildikten hemen sonra, engellenen Türkiye-AB müzakerelerindeki 5 fasıldan birinin açılmasını sağlayarak Türkiye’ye yönelik sembolik anlamda önemli bir adım atmıştır. Yine 2015 yılının Aralık ayında Ekonomik ve Parasal Politika başlıklı 17. fasılın açılması, Hollande döneminde yumuşayan Türkiye-AB ilişkilerinin somut ispatı niteliğindedir. Nitekim 2016 yılı Mart ayında varılan anlaşma sonucunda, Avrupa Birliği Türkiye’ye Suriyeli mültecilerin Türkiye’de ağırılanmaya devam etmesi için ek destek sağlama sözü verirken, Türkiye’nin 72 kriteri yerine getirmesi durumunda Türk vatandaşlarının AB ülkelerine vizesiz geçiş yapabilmesi için de yeşil ışık yakmıştır (Aydın, 2016). Ayrıca Hollande döneminde atılan bazı sembolik adımlar da normalleşme açısından umut verici olarak görülmüştür. Örneğin, 2013 yılının Aralık ayında Türkiye kökenli girişimcilerin kurduğu Fransa-Türk İş Dünyası Federasyonu (FEDIF - Fédération des Entrepreneurs Franco-Turcs)** ve Paris Kültürlerarası Diyalog Platformu’nun (PDP - Plateforme de Paris pour le Dialogue Interculturel)*** 5. kez düzenlediği geceye Fransız ve Türk milletvekillerinin yoğun katılım göstermesi olumlu bir gelişme olarak algılanmıştır. Yine Hollande döneminde, Türkiye’nin Fransa’daki 4. Konsolosluğu Bordeaux şehrinde açılmış, 5. Konsolosluğun da Nantes’da açılması kararlaştırılmıştır (Schmid, 2014: 6). Bunlara ek olarak, Strasbourg’da Türk Diyanet İşleri Başkanlığı görevlilerinin ders verdiği İslam Teolojisi ile ilgili yeni bir fakülte açılmıştır (Schmid, 2014: 6). Ancak ilerleyen günlerde Cumhurbaşkanı François Hollande’ın Türkiye’yi 1915 Olayları nedeniyle Ermeni Soykırımı’nı tanımaya çağırması, Türkiye kamuoyunda tepki toplamış ve Türkiye’de yeniden Sarkozy dönemindeki zıtlasma çizgisine dönüş sinyalleri görülmüştür.****

İki ülkenin Arap Baharı’nın ilk yıllarında Ortadoğu ve Kuzey Afrika’daki otoriter rejimler ve diktatörlüklere karşı gösterdikleri tepki, aslında Sarkozy sonrasında bu iki ülkeyi dış politikada birbirine yakınlaştırmıştır. Lakin Arap Baharı’nın tek başarılı örneği olan Tunus haricinde, Mısır’daki yeni rejimin Sisi darbesiyle çökmesi ve Libya ile Suriye’de geçişin başarılamaması nedeniyle iç savaş ortamının doğması, bu konuda kapsamlı bir işbirliğinin gelişmesini engellemiştir. Bu süreçte, Suriye’deki otoriter Beşar Esad rejimine karşı çıkan bu iki ülke, Irak-Şam İslam Devleti (İŞİD) adlı köktendinci terör örgütünün ortaya çıkması sonrasında frene basmış (özellikle Fransa) ve Esad rejiminden ziyade İŞİD’i tehdit algılamasında üst sraya yerleştirmiştir. Türkiye ise, bu konuda daha katı bir tavır göstermiş ve Beşar Esad rejimine yönelik muhalif duruşunun önceliğini korumuştur. Bunlara ek olarak, Fransa Cumhurbaşkanı François Hollande, 27-28 Ocak 2014 tarihlerinde Türkiye’ye 2 günlük resmi bir ziyaret gerçekleştirmiştir.***** 1992’de François Mitterrand’ın yaptığı son resmi ziyaretten 22 yıl sonra gelen bu temas §§§, o nedenle oldukça önemlidir. Ziyaret vesilesiyle enerji, ulaştırma, gümrük, tarım ve kredi kolaylığı gibi çeşitli alanlarda 13 anlaşma imzalanmış,

*Bakınız: <https://twitter.com/Hollande/status/19016991660552192>.

**Web sitesi için: <http://fedif.fr>.

***Web sitesi için: <http://www.pdpfrance.org>.

****Hollande’in 1915 Olayları’nı 100 yıldönümü sebebiyle 2015 yılında Erivan’da yapılan anma törenine katılması ve burada Türkiye’yi eleştiren bir konuşma yapması, Türk Dış İşleri tarafından konuşulmuştur. Bakınız: “No: 132, 24 Nisan 2015, Fransa Cumhurbaşkanı Hollande’ın Erivan’da Etkinlikte Yapıldığı Konuşma ile Başbakan Valls’ın Paris’teki Açıklamaları HK.” (2015), Türkiye Cumhuriyeti Dış İşleri Bakanlığı, Erişim Tarihi: 09.09.2015, Erişim Adresi: http://www.mfa.gov.tr/no_132_24-nisan-2015_fransa-cumhurbaşkanı-hollande_in-erivan_daki-etkinlikte-yapildi-konuşma-ile-başbakan-valls_in-paris_teki-trtfrp.

*****Bu konuda bir analiz için: Gözüm Arar (2014), “François Hollande en Turquie”, Uluslararası Politika Akademisi, Erişim Tarihi: 09.09.2015, Erişim Adresi: <http://politikaakademisi.org/francois-hollande-en-turquie/>.

§§§Fransa Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy ile G-20 toplantısı kapsamında 2011 Şubat’ında Türkiye’ye 5 saat süren bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Ancak bu ziyaret sonrasında Hollande ziyareti, Mitterrand ziyaretinden sonraki ilk ziyareti.

ayrıca iki ülkenin Dış İşleri Bakanları tarafından imzalanan “İşbirliği için Stratejik Çerçeve Oluşturulmasına Dair Ortak Siyasi Bildiri” ile beraber, ikili ilişkiler, yeni bir kurumsal çerçeve kazanmıştır. 10 Ekim 2014 tarihinde ise, iki ülkenin Dış İşleri Bakanları tarafından, anılan Ortak Bildiri’nin uygulanmasına yönelik 2014-2016 Eylem Planı imzalanmıştır (Çapanoğlu & Servantie, 2015: 5). Bu ziyareti takiben, 2014 yılı 31 Ekim tarihinde Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan Paris’e bir ziyaret gerçekleştirmiş; ziyarette ikili ilişkilerdeki canlanma teyit edilmiştir. Ziyaret sırasında yapılan görüşmelerde, teröre karşı işbirliğinde taraflar arasında herhangi bir görüş ayrılığı görülmemiş ve Fransa, Suriye krizine ilişkin olarak Türkiye ile ortak bir yaklaşım göstermiştir. Cumhurbaşkanı Hollande, yine bu ziyarette, 23. ve 24. fasılların koşulsuz olarak açılabilceğini açıklamış ve uzay ve havacılık, savunma, tarım ve gıda ve nükleer enerji gibi pek çok alanda yeni yatırımların söz konusu olabileceğini ifade etmiştir (Çapanoğlu & Servantie, 2015: 5). 2016 yılı başında Fransa Savunma Bakanı Jean-Yves Le Drian’ın Türkiye’ye yaptığı ziyaret de ikili ilişkiler açısından olumlu olarak görülebilir. Türkiye’de birçok resmi görüşme yapan Le Drian, IŞİD’le mücadele konusunda Türkiye ve Fransa’nın ortak pozisyonunda olduğunu göstermiştir.

Genel bir değerlendirme yapmak gerekirse; halen sürmekte olan François Hollande’ın Cumhurbaşkanlığı döneminde, ikili ilişkilerde kısmi bir düzelmeye görülmüş, en azından Sarkozy döneminde yaratılan ve aslında suni olan düşmanlık havası ortadan kaldırılmıştır. Ancak ikili ilişkilerin gelişmesi için, daha uzunca bir zamana ihtiyaç var gibi gözükmektedir. Bu konuda Dorothée Schmid’in yaptığı önemli bir tespit; Türklerin “spektaküler” (hızlı ve gösterişli), Fransızların ise yavaş gelişen (progressive) bir normalleşme istemesidir (Schmid, 2014: 9).

4. Temel Anlaşmazlık Konuları

A-) Ermeni Soykırımı İddiaları

Fransa, ilk kez 1998 yılında Ulusal Meclisi’nde 1915 Olayları’nı soykırım olarak tanımlamıştır. 2001 yılında, bu tanımlama Meclis’ten geçen bir yasa ile hukuki bir nitelik de kazanmıştır. Bu yasanın ardından, Fransa’nın birçok şehrine “Ermeni Soykırımı” anıtları dikilmiştir. 2006 yılındaysa, bir dönem düşünce özgürlüğünün anavatani olarak gösterilen Fransa, halen tartışmalı ve uluslararası hukukta bir karşılığı olmayan bu konunun inkârını suç sayan çok ilginç yeni bir yasa çıkarmıştır (İnkâr Yasası). Tartışmalı 1915 Olayları’nı adeta Holokost’la eşitlemeye çalışan bu yasa, Türkiye’nin de baskılarıyla Fransız Senatosu’na durdurulmuştur. Ancak yasa 2011 yılında tekrar gündeme gelmiş ve bu defa Ulusal Meclis’ten olduğu gibi Fransız Senatosu’ndan da geçmiştir. Lakin Fransız Anayasa Konseyi’nce yasanın anayasanın 34. maddesi ve İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nin 11. maddesiyle ters düştüğü gerekçesiyle 2012 yılında iptal edilmesi, ikili ilişkilerde yaşanabilecek büyük bir felaketi engellemiştir (Çapanoğlu & Servantie, 2015: 3). Fransa

Anayasa Konseyi'nin 2016 yılı Ocak ayı başlarında aldığı bir karar ise, bu konuda Fransa'nın daha dengeli bir pozisyona gelmeye çalıştığının bir göstergesi olarak okunabilir. Anayasa Konseyi'nin 2016 yılı Ocak ayı başlarında aldığı bir karar ise, bu konuda Fransa'nın daha dengeli bir pozisyona gelmeye çalıştığının bir göstergesi olarak okunabilir. Nitekim bu dava sonucunda, 1915 Olayları'nı "soykırım" olarak tanımlayan yasanın iptali için sunulan görüşleri reddeden Fransa Anayasa Konseyi, bununla birlikte ilk kez Ermeni iddialarıyla Yahudi soykırımı (Holokost) arasındaki farklılıklara dikkat çekerek, iki tarihsel olayın aynı bağlamda değerlendirilemeyeceğini karara bağlamıştır.** Dorothée Schmid'e göre de, hâlihazırda ikili ilişkilerdeki en önemli sorun Ermeni meselesidir (Schmid, 2014: 7). Ancak 1915 Olayları'nın 100. yıldönümünün atlatıldığı düşünülürse, bu konunun zamanla uluslararası siyasette ve ikili ilişkilerdeki ağırlığının azalabileceği umulabilir. Bu noktada, Türkiye kamuoyunda oluşan tepkilerin temel sebebi; Fransa'nın 1915 Olayları'nda kayba uğrayan diğer Anadolu halklarını görmezden gelmesi ve 1915 Olayları için gösterdiği duyarlılığı, 1992 yılında Hocalı'da Ermenilerin soykırımına uğrayan Azerbaycan halkı gibi Türk soylu halklara göstermemesidir. Bu nedenle, Fransa, Türkiye'de "Ermeni yanlısı" olarak algılanmaktadır. Türkiye'nin Ermenistan'la ilişkileri düzeltmek adına yaptığı tüm çabalar da***, Fransa tarafından adeta yok sayılmaktadır. Dahası, tartışmalı bu siyasi olay hakkında bazı Fransız ve Avrupalı siyasetçi ve akademisyenlerin tarihsel kanıtlara dayanmadan ideolojik motifli yorumlar yapmaları, Maxime Gauin gibi ciddi Fransız tarihçileri de rahatsız etmektedir (Gauin, 2015).

B-) Kürt Sorunu

Fransa, François Mitterrand döneminden beri Türkiye'deki Kürt aktivistlere destek veren bir ülkedir. Fransa'daki Paris Kürt Enstitüsü****, daha Kürtlerin ayrı bir toplum olarak dünyada pek bilinmediği 1980'li yıllarda (1983) kurulmuştur. Lakin PKK, doğal olarak Fransa'da da bir terör örgütü olarak kabul edilmektedir. Buna karşın, Fransa'daki PKK üyelerinin varlığı yıllardır Türkiye'de bilinen bir husustur ve uzunca bir süredir ikili ilişkileri germektedir. 2013 yılının Ocak ayında Fransa'da 3 PKK'lının öldürülmesi, bu konudaki tartışmaları yeniden alevlendirmiştir. Fransa Cumhurbaşkanı François Hollande'in öldürülen PKK'lılardan birini tanıdığı ifade etmesi, dönemin Türkiye Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından tepkiyle karşılanmıştır (Schmid, 2014: 7). PKK'ya yakın olduğu iddia edilen aşırı sol görüşlü Türk öğrenci Sevil Sevimli'nin tutuklanması ve sosyolog Pinar Selek'in yıllardır süren tartışmalı davası da, Fransa'da Kürt Sorunu bağlamında eleştirilen diğer önemli konulardır. Fransa'nın, diğer birçok Avrupa ülkesi gibi, Türkiye'yi Kürt Sorunu konusunda daha kapsamlı reformlar yapmaya davet ettiği bilinmektedir. Bu bağlamda, Türkiye'de 2002-2007 arasında yapılan reformlar ve 2009 yılında Oslo'dan başlayarak Milli İstihbarat Teşkilatı'nın PKK temsilcileri ve hapisteki PKK lideri Abdullah Öcalan ile başlatıldığı müzakereler (Çözüm veya Barış süreci), Paris

**Bakınız: "Fransa Anayasa Konseyi, Yahudi soykırımı ve Ermeni iddialarını farklı tuttu", NTV, Erişim Tarihi: 11.01.2016, Erişim Adresi: <http://www.ntv.com.tr/dunya/fransa-anayasa-konseyi-yahudi-soykirimi-ve-ermeni-iddialarini-farkli-tuttu,TONZnV0eIESIHTI2azhr4Q>.

***Dönemin Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün büyük bir siyasi risk alarak gerçekleştirdiği temaslar, 2010 yılında imzalanan protokoller ile birlikte Türkiye'nin Ermenistan'a yaptığı Ortak Tarih Komisyonu kurma önerisi ve 1915 Olayları'nın 100. yıldönümünde Türkiye'nin yayınladığı taziyeye mesajı.

****Web sitesi için; <http://www.institutkurde.org/tr/>.

tarafından dikkatle takip edilmiştir. Ancak bu konuda Fransa'nın bakışı, Türkiye'nin Kürt Sorunu konusunda yaptığı reformların yetersiz kaldığı şeklindedir. Fransa'nın resmi görüşünde, Türkiye'nin terörle mücadelesine destek verilmeyle birlikte, bu ülkeden Kürt Sorunu konusunda daha fazla reform beklenmektedir. Bu noktada açık bir pozisyon alınmamasına karşın, Fransa'daki sol hükümetin Türkiye'deki bazı Kürt siyasi gruplarının da savunduğu "demokratik özerklik" tezine yakın olduğu iddia edilebilir. Fransa'daki sağ hükümetler ise, geleneksel olarak bu konuda daha çekimser ve orta yolcu davranmaktadırlar. Ayrıca Cumhurbaşkanı Hollande'ın 2014 yılı Eylül ayında Irak ve Kuzey Irak Bölgesel Yönetimi'ne yaptığı ziyaret de, Fransa'nın Kürt Sorunu konusundaki aktif politikasını bir kez daha gözler önüne sermiş ve bu ülkenin Kürt politikasının sadece Türkiye ile sınırlı olmadığını göstermiştir. Ziyaret kapsamında Irak Kürt Bölgesel Yönetimi (IKBY) Başkanı Mesut Barzani ile yaptığı görüşmede artan IŞİD tehlikesine karşı Kürtleri destek olmaya devam edeceklerini belirten Hollande, kafilesıyla birlikte Kürt bölgesine 15 tonluk insani yardım malzemesi getirmiş ve ilerleyen günlerde de Kürt yönetimine askeri ve insani destek vereceklerini belirtmiştir.*

C-) Türkiye'nin AB Üyeliği

1999 yılında Türkiye'nin tam üyeliğe aday bir ülke olarak kabul edildiği Helsinki Zirvesi ile başlayan AB maratonunda, 2005'te başlatılan AB'ye tam üyelik müzakereleri sürecinde şimdiye kadar 15 başlık açılmış ve bunlardan sadece biri kapatılabildiği. Kıbrıs (Ek Protokol) Sorunu, 11 Aralık 2006 tarihli AB Genel İşler ve Dış İlişkiler Konseyi'nde alınan karar doğrultusunda 8 fasıl için açılış kriteri, diğer tüm fasıllar için ise kapanış kriteri niteliği taşımaktadır.** IFOP (Institut français d'opinion publique) tarafından 2014 yılında gerçekleştirilen bir anketin sonuçları incelendiğinde, Fransızların yüzde 83'ünün Türkiye'nin AB üyeliğine karşı çıktığı görülmektedir.*** Bu, çok yüksek bir orandır ve Fransızların Türkiye'nin üyeliğine destek verebilmesi için bu ülkede çok büyük değişiklikler yaşanması gerektiğini göstermektedir. Nitekim Türkiye, tam üyelik için tüm kriterleri yerine getirse bile, yapılacak bir referandumda Fransız halkından üyelik için vize alması neredeyse imkânsızdır. AB içerisinde Türkiye'yi savunan kesimler, 80 milyona yakın nüfusu ile dünyanın 17. büyük ekonomisi ve hâlihazırda Gümrük Birliği'nin üyesi olan Türkiye'nin çok önemli bir pazar ve müttefik olduğuna dikkat çekmektedirler. Türkiye'nin dış ticaretinin Avrupa merkezli olması ve Türk askeri güçlerinin AB (Bosna ve Kosova) barış operasyonlarına katılması gibi olgular, buna dayanak olarak gösterilmektedir (Abdullayev, 2015). Ayrıca AB'nin Türkiye'nin son yıllarda epey etkili olduğu Balkanlar, Kafkasya, Ortadoğu ve Kuzey Afrika gibi bölgelerde daha güçlü bir dış politika izleyebilmesi için de Türkiye'nin birliğe girmesi gerektiğini savunanlar mevcuttur. Eski Başbakanlardan sosyalist Michel Rocard'ın dikkat çektiği bir husus ise, Türkiye'nin "daha fazla Doğu'ya kaymaması için Batı tarafında tutulması" gerekliliğidir (Schmid, 2010: 12). AB içerisinde Türkiye'nin üyeliğine karşı olanlar ise, daha çok Türkiye'nin üyelik için gerekli siyasi ve ekonomik

reformları yapamadığına vurgu yapmaktadırlar. Üyeliğe karşı olanların açıkça söylemekten çekindikleri bir gerçek ise, Türkiye'nin hızla artan nüfusu nedeniyle AB'ye üye olursa birliğin en güçlü ülkelerinden biri haline gelecek olması**** ve dahası nüfusunun neredeyse tamamının Müslümanlardan oluşmasıdır. Nitekim Fransa'daki ulusal egemenlikçi sağcılar ve aşırı sağcı milliyetçiler için, Türkiye'nin üyeliği, Fransız ulusal kimliği ve Avrupalı kimliğine büyük bir tehdit olarak görülmektedir (Pişkin, 2013: 55). Bu korkuda, Türkiye'nin AB'ye üyeliği halinde Avrupa'ya geniş bir Türk nüfusunun göç edeceği endişesi de önemli bir rol oynamaktadır. Fransa'da, aşırı sağ ve son dönemde merkez sağ siyaset, çok net bir şekilde Türkiye'nin AB üyeliğine karşıyken, sol siyaset, bu konuda daha yapıcı ve ilkesel olarak buna karşı değildir.

D-) Kıbrıs Sorunu

İkili ilişkilerde ve Türkiye'nin AB üyeliğinde sorun yaratan bir diğer mesele de, yıllardır süren Kıbrıs Sorunu'dur. Müzakerelerde 8 faslın açılmasına ve diğer başlıkların da kapanmasına engel olan Kıbrıs Sorunu, son aylarda Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı'na Mustafa Akıncı'nın seçilmesiyle yeni bir aşamaya gelmiş ve Kıbrıs'ta yeniden bir çözüm umidi doğmuştur. Zira Kıbrıs Cumhuriyeti adıyla AB'ye üye olan Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin başında da, çözüm yanlısı bir lider olan Nikos Anastasiades bulunmaktadır. Prof. Dr. Anne-Marie Le Gloanec'e göre; Kıbrıs Sorunu, Türkiye'nin AB üyeliği ve Fransa ile ilişkilerini geliştirmesinde kritik bir unsurdur (Ayhan & Dalar & Ataman, 2010: 83). Ancak Türkiye'nin kendisi birliğe üye olmadan Kıbrıslı Türkleri AB'nin ve Kıbrıslı Rumların insafına bırakması da, bu ülke açısından kolay kabul edilebilir bir durum değildir. Çok büyük oranda çözüm yanlısı olan ve bunu yakın geçmişte Annan Planı'nın lehinde oy vererek ispatlayan Kıbrıslı Türkler bile, Türkiye'nin garantörlüğünün olmadığı bir çözüm durumunda çekinceli davranabilirler. Son dönemde Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin Doğu Akdeniz'de yeni doğalgaz rezervleri keşfetmesi ve bu kaynakların çıkarılması için bazı uluslararası firmalarla anlaşmalar yapması, Kıbrıs'ta çözüm yönündeki siyasal iradeye ekonomik bir motivasyonun da eklenmesini sağlamıştır. Ancak son yapılan değerlendirmelerde, bu kaynakların büyük ölçüde Kıbrıs'a yetebileceğinin ortaya çıkması ve her iki taraf arasında devam eden toprak, mülkiyet ve güç paylaşımı konusundaki anlaşmazlıklar, Kıbrıs Sorunu'nun kısa bir süre içerisinde çözülmesinin o kadar da kolay olmayabileceğini göstermektedir.

E-) Türkiye Demokrasisine Yönelik Eleştiriler

Türkiye-Fransa ve genel olarak Türkiye-AB ilişkilerinde sorun yaratan unsurlardan birisi de, Fransa ve diğer Avrupa ülkelerinin Türkiye demokrasisine yönelik eleştirileridir. Eskiden beri devam eden bu sorun, 2002-2007 yılları arasında Türkiye'nin yaşadığı ve adeta bir "sessiz devrim"e benzetilen hızlı demokratikleşme dönüşümü nedeniyle epey azalmış, ancak 2007 sonrasında, özellikle de 2013 yılındaki Gezi Parkı

olayları ve sonrasında Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın "Türk tipi Başkanlık" isteği nedeniyle yeniden artmıştır. Son dönemde Türkiye'de özellikle basın özgürlüğü konusunda yaşanan olumsuz gelişmeler de, Avrupa medyasınca dikkatle takip edilmektedir. Örneğin, Suriye'ye yönelik Türk devletinin gerçekleştirdiği silah sevkiyatı hakkında haber yapan gazeteciler Can Dündar ve Erdem Gül, ömür boyu hapis cezasıyla yargılanmaktadır ve bu durum Avrupa'nın saygın basın-yayın organlarında Türkiye demokrasisine yönelik eleştirel bir konu olarak sunulmaktadır.***** Türkiye'yi önceden Fransız Devrimi'nden esintiler taşıyan laik ve Jakoben bir çizgide gören ve bir anlamda takdir eden Fransız entelektüelleri (Schmid, 2014: 3), Türkiye'nin İslami dönüşümünden de rahatsızdırlar. Türkiye'nin son yıllarda Avrupa tipi bir modernleşme sürecinden kopması ve Ortadoğu ve İslam eksenli bir post-modern siyaset paradigmasına geçmesi, Fransa Devleti ve Fransız entelektüellerinin alışmakta zorlandığı bir husustur. Türkiye'deki İslamcı yönetiminin demokrasiden uzaklaşan bazı uygulamaları ve devlet yöneticilerinin zaman zaman yaptıkları sorumsuz açıklamalar da, Fransız entelektüellerindeki korkuları ve önyargıları tetiklemektedir. Laik bir devlet olan Fransa'nın tarihsel olarak Türkiye'deki laik gruplara yakın olduğu da düşünülürse, Türkiye'de son yıllarda artan İslamcılık ikili ilişkileri her şekilde olumsuz etkilemektedir.

F-) İslamofobi

Türkiye'nin neredeyse tamamı Müslüman olan yaklaşık 80 milyonluk nüfusu, Fransa'yı Türkiye'nin tüyeliği durumunda karşılaştacağı entegrasyon sorunu konusunda da derin endişelere sevk etmektedir. Kendi Kuzey Afrika kökenli Müslüman nüfusunu dahi entegre etmekte son yıllarda sorunlar yaşamaya başlayan Fransa, buna bir de milyonlarca Türk ve Kürt nüfusun eklenmesinden açık bir şekilde endişelenmekte ve hatta korkmaktadır. Bu endişe ve korkular, Fransa'da İslamofobi şeklinde kendisini göstermektedir. Bu durum, Ulusal Cephe (FN) hareketinin yakaladığı yüksek oy oranları ile de kanıtlanabilir bir haldedir. Ancak bu, sanılanın aksine siyaseten yaratılan yapay bir hadise değil, tabanda ortaya çıkan sosyolojik bir gelişmedir ve büyük ölçüde entegrasyon sorunlarına dayanmaktadır. Fransız siyasal eliti ise, bu durumu daha çok popülist gerekçelerle ve özellikle seçimler öncesinde kullanmaktadır. Örneğin Marine Le Pen'in halkta karşılık bulan İslamofobik söylemleri, merkez sağ da son dönemde bu çizgiye yakınlaşmak zorunda bırakmıştır. Bu konuda Fransız solu sağa kıyasla daha ihtiyatlı davranırsa da, kadın özgürlükleri ve dini baskılar konusunda köktendinci hareketlere yönelik olumsuz bakış sol siyasette de mevcuttur. §§§

5. Ekonomik İlişkiler

Türkiye'deki Fransız Ticaret Odası, 2015 yılında 130. yıldönümünü kutlayan Fransa'nın yurtdışındaki en eski ticaret odasıdır (Fabius, 2012: 1). Dolayısıyla, Türk-Fransız ekonomik ilişkileri, diplomatik ve kültürel ilişkiler gibi tarihi ve köklüdür. Hâlihazırda Türkiye, Fransa'nın AB dışındaki en büyük ihracat pazarlarından

biri olmaya devam etmektedir. Fransız Dış İşleri Bakanı Laurent Fabius'un ifadesiyle; 2012 yılı itibariyle Türkiye, 12,5 milyar avroluk ticari ilişki boyutu ile Fransa'nın bazı AB ülkeleri ve İsviçre dışında dünyadaki 5. (genel tabloda da 12.) en büyük ticari ortağıdır (Fabius, 2012: 1). Son dönemde Ankara'nın Sinop'ta yapılacak nükleer santral ihalesini Japon-Fransız ortaklığına vermesi, daha da gelişmeye müsait ekonomik ilişkiler açısından önemli bir mesajdır (Morin, 2013)****. Turizm sektöründe de ilişkiler güçlenerek sürmektedir. 2012 yılında 1 milyonun üzerinde Fransız turist Türkiye'ye gelmiş, dahası IPSOS'un 2013 yılı Aralık ayında yaptığı bir anket çalışmasında, Fransızların yüzde 17'sinin son 10 yılda Türkiye'yi ziyaret ettikleri ve neredeyse yüzde 40'ının Türkiye'ye kısa bir süre içinde gelmek istedikleri ortaya çıkmıştır (Schmid, 2014: 4). İktisadi Kalkınma Vakfı'nın yayınladığı güncel bir rapor, ekonomik ilişkilerin önemini bir kez daha gözler önüne sermektedir. 2014 yılı verilerine bakıldığında; Türkiye ile Fransa'nın ikili ticaret hacminin toplam 14,6 milyar dolar olduğu görülmektedir. Türkiye'nin Fransa'ya ihracatı 6,5 milyar dolara ulaşmışken, ithalatı ise 8,1 milyar dolar düzeyindedir. Bu bağlamda, son 12 yılda Türkiye'nin Fransa'ya ihracatı yüzde 200 oranında bir artış sergilemiştir. 2014 yılı itibariyle, AB üye ülkeleri arasında Fransa, Türkiye'nin en çok ihracat yaptığı 4. ülke konumundadır (Almanya, İngiltere ve İtalya'nın ardından). Hâlihazırda Türkiye'nin Fransa'ya ihraç ettiği ürünlerin başında; giyim eşyaları, elektrikli makine ve cihazlar, sebze ve meyve, tekstil ürünleri ve karayolu taşıtları gelmektedir. Türkiye'nin Fransa'dan en çok ithal ettiği ürünler ise; başta kara ulaşım araçları olmak üzere, makine ve cihazlar ile demir ve çeliktir (Çapanoğlu & Servantie, 2015: 6).

İKV raporunun da işaret ettiği gibi, ekonomik ilişkilerin canlanmasında yatırımcıların önemli bir rolü bulunmaktadır. 2013 yılında Türkiye'deki Fransız sermayeli şirketlerin toplamı 1.158'e ve 2002-2014 yılları arasında Fransa'nın Türkiye'deki yatırımlarının toplamı 6,6 milyar dolara ulaşmıştır (Çapanoğlu & Servantie, 2015: 7). Türkiye'de gerçekleştirilen Fransız yatırımları; otomotiv, elektronik, çimento, eczacılık ve perakendeciliğin yanı sıra başta sigortacılık olmak üzere çeşitli hizmet sektörlerinde yoğunlaşmaktadır. Bu yatırımlar arasında dünya çapında önemli markalar olan Renault, Peugeot, Valeo, Michelin, Carrefour, Danone, Axa, Groupama, BNP Paribas, Lafarge ve Saint-Gobain gibi Fransız şirketlerinin Türkiye'deki ekonomik faaliyetleri de bulunmaktadır. Fransa'da kurulan olan Türk firmalarının faaliyetlerinde de, son yıllarda önemli bir artış görülmektedir. 2002-2014 döneminde Türk yatırımlarının toplam değeri 137 milyon dolara ulaşmıştır. Fransa'daki Türk firmaları; mobilya, tekstil ve giyim, ulaştırma, depolama, lojistik, kimyasal ürünler (ambalaj), otomobil yedek parça üretimi, tarım ve gıda ürünleri alanlarında faaliyet göstermektedirler. Altı çizilmesi gereken diğer bir nokta; ikili ilişkilerdeki siyasi sorunların, ekonomik ilişkilere kalıcı bir etkisinin henüz ortaya çıkmamasıdır. Turizm sektöründe bu durum net olarak görülebilmektedir. Bunca siyasi

sorun ve polemige rağmen, Fransa'dan Türkiye'ye gelen turist sayısının 2014 yılında 1 milyonu geçtiği kaydedilmiştir. Genel bir değerlendirme yapmak gerekirse; Türk-Fransız ilişkilerinin en güçlü tarafının ekonomik ilişkiler olduğu belirtilebilir. İş dünyasının her iki ülkede de giderek artan gücü, bu açıdan siyaset üzerinde ciddi bir baskı unsuru işlevi görmek ve dostane ilişkilerin kurulmasına yardımcı olmaktadır. Ekonomik ilişkilerin ilerleyen yıllarda daha da yoğunlaşması beklenmektedir.

6. Kültürel İlişkiler

Türkiye ile Fransa arasındaki kültürel ilişkiler, temelleri Osmanlı döneminde atılan güçlü bağlara dayanmaktadır. Özellikle eğitim alanında, Fransa'nın Türkiye'de çok önemli bağlantıları ve yatırımları vardır. 1868 yılında İstanbul'da kurulan ve bugün hale Türkiye'nin en saygın ortaöğretim kurumlarından biri olarak kabul edilen Galatasaray Lisesi'nin dışında, Türkiye'de birçok özel Fransız Koleji ve 1992 yılında kurulan Galatasaray Üniversitesi bulunmaktadır. Bu kurumların tamamı Fransızca eğitim vermekte ve Fransız kültürünü Türkiye'de yaymaktadırlar. Ayrıca Ankara, İstanbul ve İzmir'de bulunan Fransız Kültür Merkezleri ve Adana'daki Alliance Française, kültürel ilişkilerin gelişmesine önemli katkıda bulunmaktadır. Erasmus programı sayesinde, iki ülke öğrencileri arasında eğitim alanında hareketlilik de sağlanmaktadır. Ayrıca kısa bir süre önce, Paris'te bir Yunus Emre Enstitüsü* açılmıştır. Bunlara ek olarak, TÜSIAD'a bağlı olarak çalışan İstanbul merkezli Paris Boğaziçi Enstitüsü (Institut de Bosphore)** ve Galatasaray Üniversitesi'ne bağlı Avrupa Araştırmaları ve Dokümantasyon Merkezi'nin (Centre de documentation et d'études européennes)*** ikili ilişkileri geliştirmek için yaptığı çalışmalar Fransa'da övgü konusu olmaktadır (Billion, 2012: 1). Son olarak, 1930 yılında arkeoloji temelinde kurulan IFEA - Institut français d'études anatoliennes (Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü)**** ve ona bağlı olarak kurulan OVIPO - Observatoire de la vie politique turque (Türk Siyaseti Gözlem Merkezleri Kaynakları)***** da kültürel alanda önemli girişimlerdir. Buna karşın, Ardahan Vali Yardımcısı Deniz Pişkin'e göre (2013: 54); Fransa'daki Türkiye algısı halen oryantalist ve anakronik önyargılarla örülüdür. Yine de, 2009 Temmuz ayından 2010 Mart ayına kadar devam eden "Fransa'da Türk Mevsimi"***** kapsamında düzenlenen 400'ün üzerindeki etkinlik sayesinde görüldüğü üzere, bu önyargıları aşarak diyalog kurmak ve ilişkileri geliştirmek mümkündür. Ayrıca sinema alanında Türk yönetmen Nuri Bilge Ceylan ve Türk asıllı Alman yönetmen Fatih Akın'ın Cannes Film Festivali'nde ödül kazanmaları, kültürel ilişkilere son yıllarda yapılmış önemli katkılar olarak görülebilir. Bu alanda son önemli katkı ise, Paris'te yaşayan genç Türk yönetmen Deniz Gamze Ergüven'in "Mustang" adlı filmiyle Avrupa Film Akademisi tarafından düzenlenen 28. Avrupa Film Ödülleri'nde ödül kazanması ve filminin Fransa'nın Oscar adayı olarak seçilmesidir.***** Fransız sineması ve müziğine, Türkiye'de özellikle Frankofon çevrelerde büyük ilgi gösterildiği de bilinmektedir. Örneğin, Türkiye'nin en sevilen ses

sanatçılarından biri olan Candan Erçetin, Galatasaray Lisesi'nde bir dönem müzik öğretmenliği yapmış ve hem Türkçe, hem de Fransızca şarkılar seslendiren önemli bir müzisyendir. Bir dönem Beşiktaş futbol takımında forma giyen eski Fransa A Milli Futbol Takımı oyuncusu Pascal Nouma da, Türkiye'de çok sevilen bir sporcu ve şovmandır. Fransız aktör Jean Reno, Türkiye'de en çok sevilen yabancı film yıldızlarından birisidir. Fransa denilince dünyada ilk akla gelen ses olan Edith Piaf, Türkiye'de de hala önemli bir hayran kitlesine sahiptir. Fransız romancı Jean-Christophe Grangé, Türkiye'de kitapları en çok satan yabancı yazarlardandır. Ayrıca Türk yazar ve entelektüelleri arasında Frankofonların ağırlığı halen hissedilmektedir.* Bunlara ek olarak, Fransa'da yaşayan 600.000 civarındaki Türk vatandaşı ve 2012 sonu itibarıyla 7.000-8.000 civarındaki Türkiye'de kayıtlı olarak yaşayan Fransız vatandaşı, iki ülke ve toplum arasında kültürel açıdan köprü görevi görmektedirler (Schmid, 2014: 5). Türkiye'de yaşayan Fransız vatandaşlarının sayısı çok az olmasına karşın, Türkiye'deki hayli geniş Frankofon nüfusun varlığı unutulmamalıdır. Bu ülkeye kültürel açıdan çok bağlı olan Türk Frankofon cemaati, daha çok Kemalist-laik çizgidedir. Fransa'daki Türkler ise, bu ülkede oldukça rahat yaşayan ve büyük ölçüde uyum sorununu çözmüş durumdadır. Fransa'da ortaya çıkan köktendinci terör hadiselerinde Türk kökenli nüfustan kişiler yer almamaktadır. 400'ün üzerinde dini ve kültür derneği olan Fransa'daki Türkler, son yıllarda siyaset sahnesinde de boy göstermeye başlamışlardır.**

7. Sonuç

Türkiye-Fransa ilişkilerinde son yıllarda yaşanan sorunlar, iki ülke arasında yeni bir düşmanlığın ortaya çıktığı şeklinde yorumlanmamalıdır. Karşılıklı eleştiriler ve anlaşmazlıklar, iki dost ve müttefik ülke arasında ortaya çıkan ve aşılması imkânsız olmayan hadiselerdir. Bu sorunların üstesinden gelinmesi, kamuoylarına yönelik başarılı çalışmalarla mümkündür. Dahası, iki ülke arasındaki güçlü ekonomik ve kültürel bağlar ile köklü siyasal-diplomatik ilişkiler, bunun gerçekleşmesi için çok uygun bir zemin yaratmaktadır. Bu nedenle, Türkiye-Fransa ilişkilerinin geleceğinden umutsuz olmak yersizdir. Bu iki büyük milletin, tarihte olduğu gibi, gelecekte de pek çok işbirlikleri ve anlaşmaları olmaya devam edecektir.

*Tarihsel olarak önemli olan ressam Fikret Mualla ve Abidin Dino ile Kürt asıllı yönetmen Yılmaz Güney'e ek olarak, son dönemde bu ülke ve kültürüne katkı yapan ve iki ülke arasında dostane ilişkilerin kurulmasına önyak olan önemli Türk entelektüeller; yazar Nedim Gürsel , gazeteci-yazarlar Mine Kırıkkanat ve Doğan Yurdakul ve akademisyenler Ahmet Insel, Ahmet Kuyuş, Baskın Oran, Hamit Bozarslan, Nilüfer Göle ve Taner Timur'dur.

**Örneğin, 23-30 Mart 2014 yerel seçimleri sonucunda, 16'sı Belediye Başkan Yardımcısı ve 178'i Belediye Meclis üyesi olmak üzere toplam 194 Türk kökenli Fransız bu ülkedeki II Meclislerine seçilmiştir. Bu, önceki yerel seçimlerdeki sayının (103) neredeyse 2 katıdır. Bakınız; Çapanoğlu, Sema & Servantie, Deniz (2015), "2015: Fransa'ya Türk Gücününün 50'nci Yılında Türkiye-Fransa İlişkileri", İktisadi Kalkınma Vakfı Değerlendirme Notu, No: 129, Haziran 2015, s. 2.

KAYNAKÇA

•Abdullayev, Elsever (2015), “AB vs. Türkiye: Bütünleşmenin Derin Uykusu”, Uluslararası Politika Akademisi, Erişim Tarihi: 09.09.2015, Erişim Adresi: <http://politikaakademisi.org/ab-vs-turkiye-butunlesmenin-derin-uykusu/>.

•Araz, Gizem (2014), “François Hollande en Turquie”, Uluslararası Politika Akademisi, Erişim Tarihi: 09.09.2015, Erişim Adresi: <http://politikaakademisi.org/francois-hollande-en-turquie/>.

•Aydın, Mustafa (2016), “Unsustainable agreement between Turkey and the EU”, Hürriyet Daily News, 24 Mart 2016, Erişim Tarihi: 24.03.2016, Erişim Adresi: <http://www.hurriyetdailynews.com/Default.aspx?pageID=449&nID=96829&NewsCatID=468>.

•Ayhan, Veysel & Dalar, Mehmet & Ataman, Muhittin (2010), “Fransa’daki Türkiye Algısı: Türk Dış Politikası ve AB’ye Üyelik Süreci Bağlamında Bir Analiz”, Ortadoğu Analiz, Ekim 2010, Cilt 2, Sayı: 22, Erişim Tarihi: 09.09.2015, Erişim Adresi: http://www.orsam.org.tr/tr/uploads/Yazilar/Dosyalar/20101018_83_pdfsam_sayi22_WEB.pdf.

•Billion, Didier (2012), “De nouvelles perspectives dans les relations franco-turques”, IRIS, Erişim Tarihi: 09.09.2015, Erişim Adresi: http://www.iris-france.org/docs/kfm_docs/docs/observe-toire-turquie/2012-12-12-observatoire-turquie-france-turquie-db.pdf.

•Çapanoğlu, Sema & Servantie, Deniz (2015), “2015: Fransa’ya Türk Göçünün 50’nci Yılında Türkiye-Fransa İlişkileri”, İktisadi Kalkınma Vakfı Değerlendirme Notu, No: 129, Haziran 2015, Erişim Tarihi: 09.09.2015, Erişim Adresi: <http://www.ikv.org.tr/images/files/FRANSAYüzde20TyüzdeC3yüzde9CRKyüzdeC4yüzdeB0Yeyüzde20yüzdeC4yüzdeB0LyüzdeC4yüzdeB0yüzdeC5yüzde9EKyüzdeC4yüzdeB0LERYüzdeC4yüzdeB0.pdf>.

•“Deniz Gamze Ergüven ‘Mustang’ filmi ile ödüle doymuyor”, Euronews, Erişim Tarihi: 16.01.2016, Erişim Adresi: <http://tr.euronews.com/2015/11/25/deniz-gamze-erguven-mustang-filmi-ile-odule-doymuyor/>.

•Fabius, Laurent (2012), “France /Turquie - de nouveaux horizons pour une relation seculaire”, Fondation Robert Schuman Policy Paper, Question d’Europe, no: 262, 17 Aralık 2012, Erişim Tarihi: 09.09.2015, Erişim Adresi: <http://www.robert-schuman.eu/fr/doc/questions-d-europe/qe-262-fr.pdf>.

•“Fransa Anayasa Konseyi, Yahudi soykırımı ve Ermeni iddialarını farklı tuttu”, NTV, Erişim Tarihi: 11.01.2016, Erişim Adresi: <http://www.ntv.com.tr/dunya/fransa-anayasa-konseyi-yahudi-soykirimi-ve-ermeni-iddialarini-farkli-tuttu,TONznV0oIESIHTI2azhr4Q>.

- “French minister shocks with Muslim veil-slavery comment” (2016), Al Jazeera, Erişim Tarihi: 07.05.2016, Erişim Adresi: <http://www.aljazeera.com/news/2016/03/french-minister-shocks-muslim-veil-slavery-comment-160330193124341.html>.
- Gauin, Maxime (2015), “Robert Fisk, Between Francophobia and Turkophobia”, AVİM, Erişim Tarihi: 22.02.2016, Erişim Adresi: <http://www.avim.org.tr/analiz/en/ROBERT-FISK--BETWEEN-FRANCO-PHOBOIA-AND-TURKOPHOBOIA---Maxime-GAUGIN/4290>.
- “Gökçek’ten sakız misillemesi” (2011), Hürriyet, Erişim Tarihi: 09.09.2015, Erişim Adresi: <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/17125247.asp>.
- “Katılım Müzakerelerinde Mevcut Durum”, Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığı, Erişim Tarihi: 14.01.2016, Erişim Adresi: <http://www.ab.gov.tr/index.php?l=1&p=65>.
- “La Turquie séduite par "le printemps Hollande"” (2012), Le Monde, Erişim Tarihi: 09.09.2015, Erişim Adresi: http://www.lemonde.fr/politique/article/2012/06/25/la-turquie-seduite-par-le-printemps-hollande_1723891_823448.html.
- “Le long chemin de l’adhésion turque à l’Union européenne” (2014), Le Monde, Erişim Tarihi: 09.09.2015, Erişim Adresi: http://www.lemonde.fr/international/article/2014/01/29/le-long-chemin-de-l-adhesion-turque-a-l-union-europeenne_4355569_3210.html.
- Morin, Arzu Çakır (2013), “Hollande’ın gezisi ve Gezi Parkı”, Hürriyet, Erişim Tarihi: 09.09.2015, Erişim Adresi: <http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/25373983.asp>.
- “No: 132, 24 Nisan 2015, Fransa Cumhurbaşkanı Hollande’ın Erivan’daki Etkinlikte Yaptığı Konuşma ile Başbakan Valls’in Paris’teki Açıklamaları Hk.” (2015), Türkiye Cumhuriyeti Dış İşleri Bakanlığı, Erişim Tarihi: 09.09.2015, Erişim Adresi: http://www.mfa.gov.tr/no_-132_-24-nisan-2015_-fransa-cumhurbaskani-hollande_in-erivan_daki-etkinlikte-yaptigi-konusma-ile-basbakan-valls_in-paris_teki.tr.mfa.
- Örmeci, Ozan (2014), “Fransa Cumhurbaşkanı François Hollande’ın Irak Ziyareti”, Erişim Tarihi: 09.09.2015, Erişim Adresi: <http://politikaakademisi.org/fransa-cumhurbaskani-francois-hollandein-irak-ziyareti/>.
- Örmeci, Ozan (2015), “Türkiye ve Avrupa Birliği: Açılan Müzakere Fasllarında Ne Durumdayız?”, Uluslararası Politika Akademisi, Erişim Tarihi: 09.09.2015, Erişim Adresi: <http://politikaakademisi.org/turkiye-ve-avrupa-birligi-acilan-muzakere-fasillarinda-ne-durumdayiz/>.
- Picard, François (2014), “Hollande in Turkey: no more questions please”, France24, 26.01.2014, Erişim Tarihi: 09.09.2015, Erişim Adresi: <http://www.france24.com/en/20140125-hollande-turkey-no-more-questions-please>.

•Pişkin, Deniz (2013), “Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne Üyelik Sürecinde Fransa’daki Türkiye Algısı”, İdarecinin Sesi, Temmuz-Ağustos 2013, Erişim Tarihi: 09.09.2015, Erişim Adresi: http://www.tid.web.tr/ortak_icerik/tid.web/157.SAY-

[I/19-yüzde20Denizyüzde20PlyüzdeC3yüzde8CyüzdeE2yüzde80yüzdeA1SyüzdeC3yüzde8CyüzdeC2yüzdeA7KyüzdeC3yüzde8CyüzdeE2yüzde80yüzdeA1N.pdf](http://www.tid.web.tr/ortak_icerik/tid.web/157.SAY-).

•Schmid, Dorothée (2010), “Les Elites Françaises et la Turquie: Une Relation dans l’Attente”, EDAM Report, Haziran 2010, Erişim Tarihi: 09.09.2015, Erişim Adresi: <http://www.edam.org.tr/document/fr-dorothee.pdf>.

•Schmid, Dorothée (2014), “France-Turquie: Retour d’Alliance ?”, Institut de Bosphore, Erişim Tarihi: 09.09.2015, Erişim Adresi: <http://www.institut-bosphore.org/upload/publication/901221390295208.pdf>.

•“Turkish journalists face life in jail over Syria report” (2016), BBC, 27.01.2016, Erişim Tarihi: 07.03.2016, Erişim Adresi: <http://www.bbc.com/news/world-europe-35422357>.

•“Türk basınından Sarkozy’e ağır söz: Faşist!”, Euractiv, Erişim Tarihi: 12.01.2016, Erişim Adresi: <http://www.euractiv.com.tr/yazici-sayfasi/article/turk-basinindan-sarkozye-agir-soz-fasist-007989>.